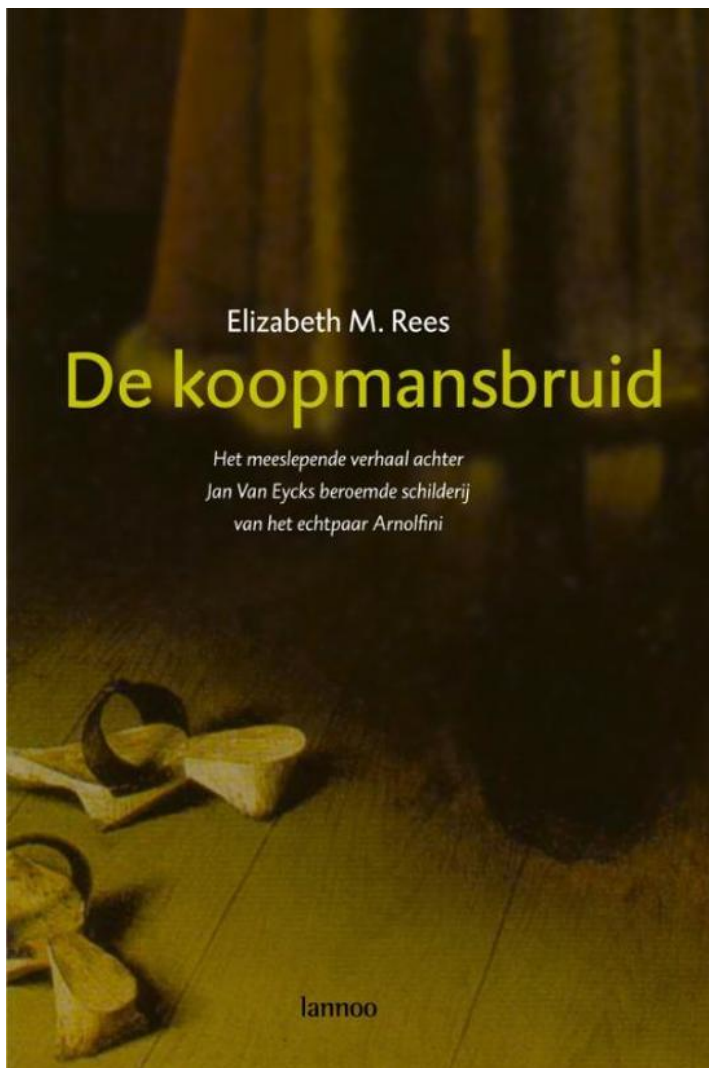

Elizabeth M. Rees, *De koopmansbruid*. Vragen en opdrachten voor de leerlingen.

Opmerking vooraf

Het boek is gebaseerd op het schilderij *Portret van Giovanni Arnolfini en zijn vrouw* van Jan van Eyck uit 1434, dat zich bevindt in de National Gallery in Londen. Hou dit schilderij tijdens je lectuur bij de hand en ga voortdurend na wat je over het schilderij in het boek kunt terugvinden.

Bron van de illustratie: <https://www.bol.com/nl/f/de-koopmansbruid/36084020/?country=BE>

Bron van de illustratie:

https://nl.wikipedia.org/wiki/Portret_van_Giovanni_Arnolfini_en_zijn_vrouw#/media/Bestand:Van_Eyck_-_Arnolfini_Portrait.jpg

Gebruikte editie

Elizabeth M. Rees, *De koopmansbruid*. Tielt: Lannoo, 2006, 245 p.

Oorspronkelijke titel: *The Wedding. An Encounter with Jan Van Eyck*. New York, 2005. Uit het Engels vertaald door Sylvia Vanden Heede. Inhoud: een 'Woord vooraf', een 'Nawoord', ongenummerde hoofdstukken en een 'Tijdslijn van het leven van Jan van Eyck'. Voor de overzichtelijkheid nemen we de nummering van de hoofdstukken in de Engelstalige editie over. Op de cover staat een detailfoto van het schilderij en een ondertitel: 'Het meeslepende verhaal achter Jan Van Eycks beroemde schilderij van het echtpaar Arnolfini'.

Woord vooraf

Om dit 'woord vooraf' te kunnen volgen, heb je het schilderij nodig.

1. Het schilderij is geen weergave van de werkelijkheid. Het is geen huwelijksreportage, maar een huwelijksakte. Verklaar.
2. Welke tekenen van welstand kunnen we uit het schilderij afleiden?
3. Wat weten we over Jan van Eyck?
4. Wie was hertog Filips de Goede, de werkgever van Jan van Eyck? Raadpleeg hiervoor: https://nl.wikipedia.org/wiki/Filips_de_Goede
5. Jan van Eyck kreeg de titel 'valet de chambre' van de hertog, maar hij was geen kamerheer in de strikte zin van het woord. Wat functies had hij eigenlijk?
6. Jan van Eyck wordt vaak beschouwd als de uitvinder van de olieverftechniek. Klopt dat wel?
7. Hoe is het boek ontstaan?

Februari 1433 (proloog)

1. Aan het woord is Giovanna Cenami. Dit hoofdstuk is cursief gedrukt, omdat het het nu-moment weergeeft. Vanaf het tweede hoofdstuk vertelt Giovanna in de ik-vorm over wat hieraan voorafgegaan is. Behalve het eerste hoofdstuk (en het 'Nawoord') is het boek dus één grote flash-back. In welke woorden deelt Giovanna ons dat mee?
2. In de oorspronkelijke uitgave van het boek wordt dit hoofdstuk de 'proloog' genoemd. Wat is een proloog?

Hoofdstuk 1. Een uitnodiging. Oktober 1432

Dit hoofdstuk is grotendeels een 'expositie'. De verteller geeft de nodige informatie om wat volgt te kunnen begrijpen. In de expositie wordt verteld wat gebeurd is voor het eigenlijke verhaal begint. De verteller stelt de personages en hun onderlinge relaties voor en schetst de setting van het verhaal.

1. Wat komen we over de ik-figuur, die tegelijk ook hoofdpersonage is, te weten? Hoe oud is ze? Wat is er in het verleden met haar gebeurd? Wat zijn haar toekomstverwachtingen?
2. Welke andere personages worden hier genoemd? Wie zijn ze?
3. Op pagina 14 wordt in verband met hertog Filips de Goede verwezen naar Jeanne d'Arc. Welke rol speelde de hertog in wat genoemd wordt 'het verraad van onze geliefde Jeanne d'Arc'? Raadpleeg hiervoor het boek van Bart Van Loo (2019), *De Bourgondiërs. Aartsvaders van de Lage Landen*. Amsterdam: De Bezige Bij. Zie p. 288-289.)
4. Wie is prinses Isabella? Zie: [https://nl.wikipedia.org/wiki/Isabella_van_Portugal_\(1397-1472\)](https://nl.wikipedia.org/wiki/Isabella_van_Portugal_(1397-1472))
5. Welke 15de-eeuwse opvattingen over het huwelijk kunnen we afleiden uit de gesprekken in dit hoofdstuk?

Hoofdstuk 2. De troubadour

1. Wat komen we te weten over de vete tussen twee rijke families uit Lucca: de Cenami's (waartoe Giovanna behoort) en de Grimaldi's?
2. Giovanna ontmoet Signor Arnolfini. Wie is die man? Hoe oud is hij?
3. Het feest in het paleis van de hertog wordt uitvoerig beschreven: de maaltijd, de muziek, de optredens enz. Vergelijk met de informatie die Van Loo geeft over de feesten van Filips de Goede. Zie *De Bourgondiërs* p. 276 e.v.
3. Het feest van de hertog wordt georganiseerd door signor Van Eyck. Wat komen we over hem te weten?
4. De luitspelende troubadour is volgens Giovanna 'de mooiste man die ik ooit heb gezien' (p. 33). Wat spreekt haar aan in deze zanger?

5. Er zitten een aantal toekomstverwijzingen in dit hoofdstuk: verwijzingen naar wat er in de volgende hoofdstukken zal gebeuren. Welke?

Hoofdstuk 3. Het atelier

1. In dit hoofdstuk maken we kennis met het atelier van de schilder Jan van Eyck. We ontmoeten daar ook de zus van Jan van Eyck, Margareta, die zich bezighoudt met het schilderen van miniaturen (boekillustraties op perkament). Wat weten we over haar? Zie: https://nl.wikipedia.org/wiki/Jan_van_Eyck

2. Van Eyck laat aan Giovanna een tekening zien van het gezicht van een jongeman. Waarom is ze zo onder de indruk van die tekening?

3. We komen ook heel wat te weten over de techniek van het schilderen op paneel. Hoe verloopt dat precies?

Hoofdstuk 4. Een toevalstreffer

1. Uit dit hoofdstuk blijkt dat Giovanna 'de rol van haar moeder' moet vervullen. Wat wordt er van haar verwacht?

2. In de kloostertuin ontmoet Giovanna de troubadour opnieuw. Hoe verloopt die ontmoeting?

3. Hou er rekening mee, dat we de troubadour voortdurend zien door de ogen van Giovanna. Waaruit blijkt dat ze verliefd is geworden?

Hoofdstuk 5. Wintersinaasappels

1. In dit hoofdstuk vernemen we heel wat over signor Arnolfini. Waar komt hij vandaan? Wat doet hij eigenlijk in Brugge? Hoe ziet zijn woning eruit?

2. Waarom worden de sinaasappels beschouwd als een teken van rijkdom (p. 67)?

3. Bekijk het schilderij. Kun je de sinaasappels vinden?

Hoofdstuk 6. Bankroet!

1. Dat meisjes hun huwelijkspartner niet zelf konden kiezen, maar door de ouders uitgehuwelijkt werden, vinden wij natuurlijk heel erg. Maar in die tijd was het heel gebruikelijk. Huwelijken werden niet gesloten uit liefde, maar om economische of politieke redenen. Verklaar.

2. De vader vat de situatie goed samen in het zinnetje: 'Jij bent om zo te zeggen mijn appeltje voor de dorst!' (p. 76). Leg uit wat dat voor Giovanna betekent.

Hoofdstuk 7. Een speling van het lot

1. Verklaar de titel van dit hoofdstuk.

2. Giovanna krijgt een cadeau van signor Arnolfini. Wat is dat cadeau? Kijk naar het schilderij. Klopt de beschrijving?

Hoofdstuk 8. In Le Chanteclair

Hoofdstuk 9. Bedrogen

Verklaar de titel van dit hoofdstuk.

Hoofdstuk 10. Wat doet een naam ertoe?

1. In dit hoofdstuk ontmoet Giovanna haar troubadour opnieuw. In welke dramatische omstandigheden gebeurt dat?

2. Eindelijk komen we de naam van de troubadour te weten. Hoe heet hij? Waarom is Giovanna zo geschokt als ze die naam hoort?

3. De titel van dit hoofdstuk ('What's in a name?') verwijst naar een toneelstuk van William Shakespeare, dat ook gaat over de onmogelijke liefde tussen een jongen en een meisje, die behoren tot families, die verwickeld zijn in een eeuwenoude vete. Welk toneelstuk is dat? Het verhaal kun je bijvoorbeeld lezen in de bewerking die Ed Franck maakte voor jonge lezers. De lectuur van dat boekje stelt je in staat om de overeenkomsten en verschillen tussen de beide verhalen te achterhalen.

Hoofdstuk 11. De brief

1. In dit hoofdstuk komt de hoofse liefde aan de orde, die hier wordt genoemd: 'het soort liefde waarover de dichters zingen' (p. 122). Kun je enkele kenmerken van de hoofse liefde afleiden uit wat Giovanna doet en zegt?

2. Citaat: 'Arme meid. Jij bent degene die hier het ergst is verwond. Je bent geraakt door een pijl uit Cupido's boog!' (p. 126). Verklaar deze uitspraak.

Hoofdstuk 12. De apotheek

1. Tandpijn werd in de middeleeuwen totaal anders behandeld dan nu het geval is. Op welke manier probeerde men toen de pijn te verlichten?

2. In de apotheek komen we te weten welke grondstoffen Van Eyck gebruikt voor zijn verven. Waarmee maakt hij zijn kleuren?

Hoofdstuk 13. De biecht

1. Van Eyck deelt aan Nicolo Cenami mee dat Grimaldi een sluw plan aan het uitdokteren is dat zijn familie voor altijd zal ruïneren (p. 150). Wat zou dat plan kunnen zijn?

2. Tijdens haar biecht verzwijgt Giovanna meer voor haar biechtvader dan ze vertelt. Hoezo?

Hoofdstuk 14. Een gedurfd plan

1. Wat wil Angelo bereiken door zo vlug mogelijk met Giovanna te trouwen?

2. Welke rol heeft volgens Angelo signor Van Eyck gespeeld in de vete tussen de Grimaldi's en de Cenami's?

Hoofdstuk 15. Het slaapdrankje

1. Op p. 167 lezen we dat signor Van Eyck getuige zal zijn bij de officiële verloving van Giovanni Arnolfini en Giovanna Cenami. Op welke manier wordt dat in het schilderij duidelijk gemaakt?

2. Waartoe dient het slaapdrankje, dat Angelo heeft laten bezorgen?

Hoofdstuk 16. Een slimme vermomming

Hoofdstuk 17. De weg naar Lucca

Hoofdstuk 18. Verraden

Hoofdstuk 19. Schande

1. In dit hoofdstuk komen we te weten welk complot de Grimaldi's gesmeed hebben om de familie Cenami te ondermijnen (p. 214). Op p. 150 heeft Van Eyck al te kennen gegeven dat dit zou gaan gebeuren. Hoe wist hij dat?

2. Hoe reageert Arnolfini op wat er allemaal gebeurd is?

3. Uit de dialoog op het einde van dit hoofdstuk kunnen we al afleiden hoe het boek zal aflopen. Verklaar.

Hoofdstuk 20. Een huwelijk

1. Waarom verbaast Giovanna zich erover, dat Arnolfini haar hand toch heeft gevraagd aan haar vader?
2. Hoe zijn haar gevoelens tegenover Arnolfini geëvolueerd?
3. In januari wordt het huwelijk al in besloten kring afgesloten, zoals blijkt uit wat er op het schilderij wordt afgebeeld. Verklaar.

Hoofdstuk 21. Echte vrienden

1. Wat vernemen we hier over de schildertechniek van Jan van Eyck?
2. Bekijk het schilderij. Welke elementen ervan worden hier genoemd?
3. Wat komen we uit de mond van Van Eyck te weten over Angelo Grimaldi?

Hoofdstuk 22. Slechts één reden

1. Verklaar de titel van dit hoofdstuk.
2. Het schilderij nadert zijn voltooiing. Welke elementen uit het schilderij worden hier besproken?

Hoofdstuk 23. Gedachten

Ook in dit hoofdstuk worden nog een paar elementen uit het schilderij verklaard. Welke?

Nawoord (epiloog)

1. Het nawoord sluit aan bij het eerste hoofdstuk en maakt ons nogmaals duidelijk dat alle tussenliggende hoofdstukken samen één grote flash-back vormen.
2. Net als het eerste hoofdstuk (de proloog) is dit hoofdstuk cursief gedrukt. In de oorspronkelijke editie wordt het de 'epiloog' genoemd. Wat is een epiloog?
2. Het nawoord speelt zich af op de dag van het kerkelijk huwelijk, wellicht ergens in de lente van 1434. Hoe weten we dat?
3. Bekijk de cover van het boek en lees de ondertitel. Vond je het een 'meeslepend verhaal'?

De interpretatie van het schilderij

Je bent nu grotendeels in staat om alle elementen op het schilderij te interpreteren. Schrijf je analyse van het schilderij in een doorlopende tekst. Als leidraad geven we de volgende lijst van items die daarin aan bod kunnen komen.

1. 'Een geschilderde huwelijksakte' of 'De uitbeelding van de huwelijksbelofte'
2. De symbolische betekenis van de houding van de man en de vrouw
3. De kleding
4. De schoenen, die ze uitgedaan hebben
5. De in mekaar gelegde handen
6. De opgeheven rechterhand van de man
7. De getuigen
8. De tekst en handtekening van de schilder
9. De slaapkamer
10. De ring aan hun vinger
11. Het hondje
12. De gezwollen buik van de vrouw
13. Het beeldje van de heilige Margaretha
14. De lichter met één brandende kaars
15. De bolle spiegel
16. De medaillons rondom de spiegel
17. De bloeiende heester
18. De appel op de vensterbank
19. De sinaasappelen op de kast
20. De paternoster (het gebedssnoer)
21. Het handborsteltje

22. Het bed
23. Het venster
24. Het tapijt
25. De symboliek van de kleuren.

© jan.uyttendaele@gmail.com